

asplan viak

**FRA REGIONAL PLANSTRATEGI TIL ØKONOMIPLAN OG GJENNOMFØRING. GODE GREP FOR EN
EFFEKTIV FORVALTNING I REGIONEN**

RØROS 22.11.2018

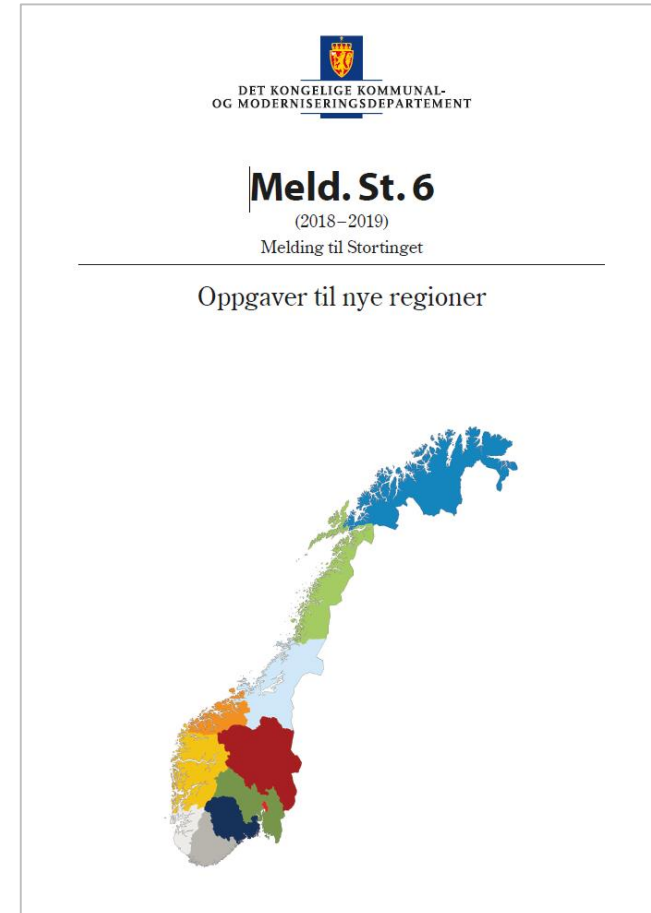
ERIK PLATHE ASPLAN VIAK

REFERANSE TIL FoU PROSJEKTER DER REGIONAL PLANLEGGING ER TEMA

- KS-FoU Rollen som regional planmyndighet og planfaglig veileder i framtidens regioner
- KMD Samordning etter plan- og bygningsloven
- KS- FoU Pilotprosjekt regional planmyndighet og samfunnsutvikler som pågår (2018-2020)
 - Vestland
 - Trøndelag
 - Møre og Romsdal

MELD.ST.6

- Forsterke den regionale planleggingen
- Mer aktiv bruk av eksisterende virkemidler i PBL
- Fylkeskommunen skal involveres i utviklingen av samfunns mål i KVVU arbeid for store statlige infrastrukturprosjekter
- Viktig premissleverandør for god miljø og klimapolitikk
- Folkehelse
- Kultur

SAMMENHENGENE MELLOM OVERORDNET PLANLEGGING OG GJENNOMFØRING STYRKES I DEN NYE KOMMUNELOVEN

§ 14-4 Økonomiplan og årsbudsjett

Økonomiplanen skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise kommunestyrets eller fylkestingets prioriteringer og bevilgning-

Ny kommunelov er vedtatt på Stortinget

12. juni 2018

Den 11. juni 2018 vedtok Stortinget ny kommunelov. Et viktig mål med den nye kommuneloven har vært å styrke det kommunale selvstyret. Det skjer blant annet gjennom formålsbestemmelsen, en uttrykkelig lovfesting av det kommunale selvstyret og gjennom lovfestede prinsipper for forholdet mellom nasjonale myndigheter og det kommunales selvstyret. Samtidig som det lokale selvstyret styrkes stilles det også nye krav til kommunene med hensyn til økonomiforvaltning, internkontroll og eierskapsmeldinger med videre.

PLANVERKTØYENE I PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

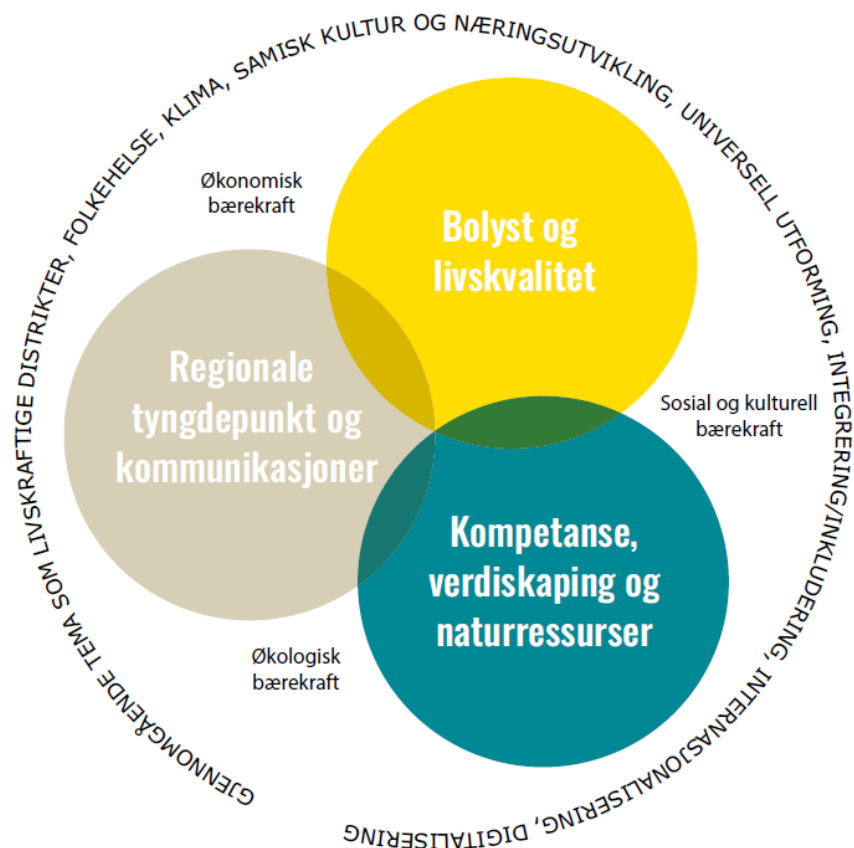
Nivå ↓	Retningslinjer - programmer	Midlertidig båndlegging	Bindende arealplaner
Nasjonalt	<ul style="list-style-type: none"> Nasjonale forventninger Statlige planretningslinje 	<ul style="list-style-type: none"> Statlig planbestemmelse 	<ul style="list-style-type: none"> Statlig arealplan
Regionalt	<ul style="list-style-type: none"> Regional planstrategi Regional planer 	<ul style="list-style-type: none"> Regional planbestemmelse 	
Lokalt	<ul style="list-style-type: none"> Kommunal planstrategi Kommuneplanens samfunnsdel 		<ul style="list-style-type: none"> Kommuneplanens arealdel Områderegulering Detaljregulering

KRITISKE RØSTER

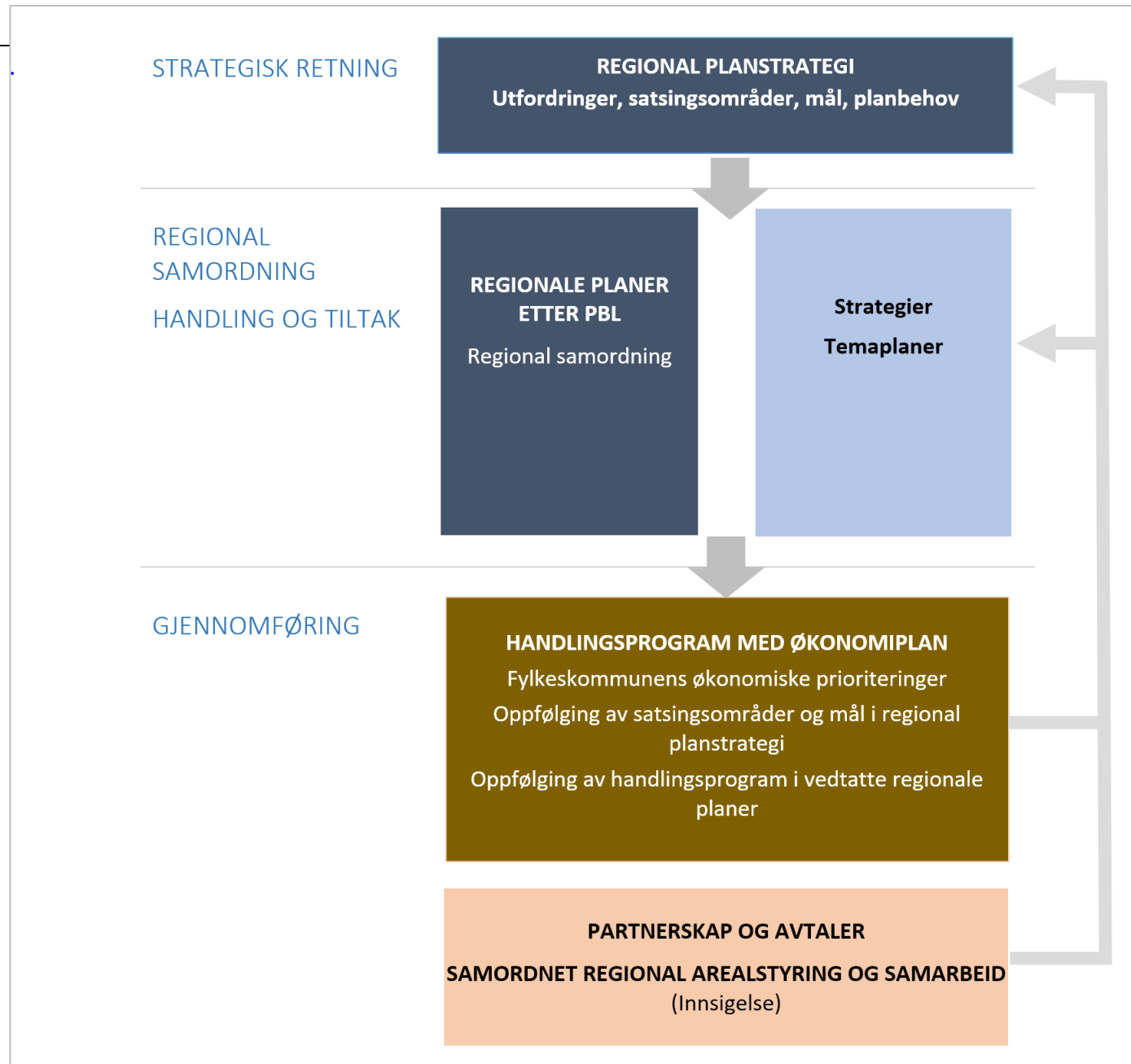
- Stort planvolum, kan det gjøres enklere
- Lange planprosesser - planverket blir liggende i etterkant av samfunnsutviklingen
- Krevende for politikere å holde oversikt, og utøve overordnet politisk styring

REGIONAL PLANSTRATEGI I EN NY ROLLE

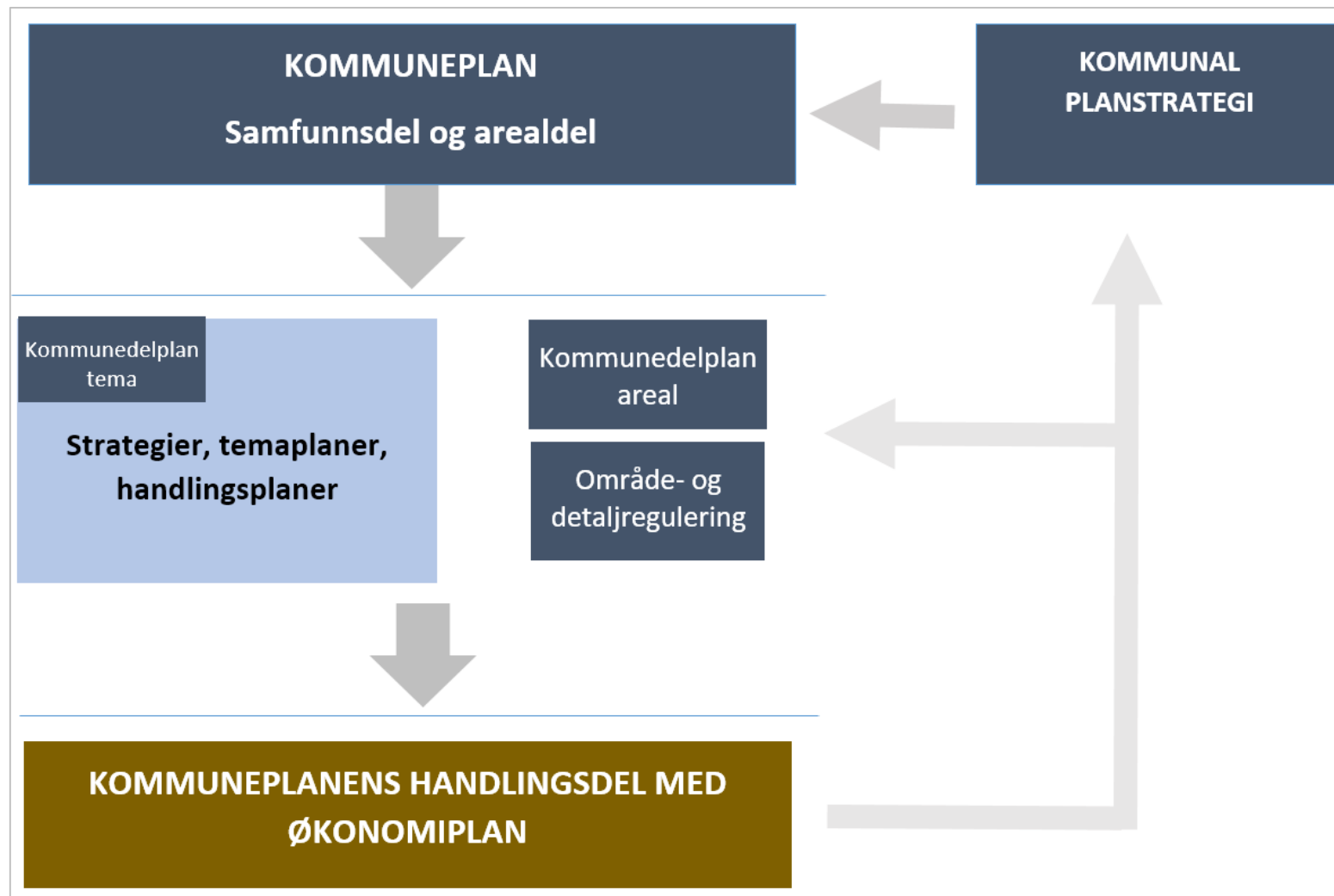

**REGIONALT
PLANSYSTEM RETTET
MOT GJENNOMFØRING**

DET KOMMUNALE PLANSYSTEMET

OVERORDNET REGIONAL POLITIKK MÅ HA KONSEKVENSER FOR GJENNOMFØRINGEN

I 2030 har Trøndelag en bærekraftig areal- og transportstruktur

Det betyr at

- areal- og transportplanlegging samordnes på tvers av kommunegrensene.
- vi har funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsregioner i hele Trøndelag.
- vår arealbruk følger opp klimamål og ønsket samfunnsutvikling.

Å ha funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsregioner i hele fylket er viktig for samfunnsutviklingen. Det krever god koordinering av kommunenes areal- og transportplanlegging. Samarbeid og samordnet innsats over kommunegrensene og innen flere samfunnssektorer er nødvendig, både for å håndtere vekst i pressområder og for å sikre livskraftige distrikter.

Sammensatte samfunnsutfordringer, som klima og folkehelse, krever koordinert innsats fra ulike sektorer og nivå. Samordnet areal- og transportplanlegging, med god dialog mellom ulike samfunnsinteresser, er grunnleggende for å håndtere slike sammensatte utfordringer, og for å avveie sentrale hensyn som jordvern, kulturminner, samisk kultur og næringsutvikling m.m.

Omforente regionale mål og strategier er et viktig grunnlag for forpliktende avtaler om samordnede tiltakspakker med staten og kommunene. Koordinert utvikling av klima-, areal- og transportplanlegging gir bedre gjennomføringskraft og vil styrke Trøndelag sin posisjon nasjonalt.

Sentrale gjennomgående tema:

Balansert utvikling
Klima
Folkehelse
Samfunnsikkerhet
Samisk kultur og næringsutvikling

REGIONALE TYNGDEPUNKT OG KOMMUNIKASJON

REGIONALE TYNGDEPUNKT OG KOMMUNIKASJON

I 2030 har Trøndelag et balansert utbyggings- og bosettingsmønster

Det betyr at

- Trondheim er en konkurransedyktig storby og en positiv drivkraft for utvikling i fylket.
- vi har attraktive småbyer og regionale tyngdepunkt med varierte funksjoner og tjenester.
- Trøndelag består av livskraftige regioner og distrikter med identitet og særpreg.

Trøndelag byr på livsgrunnlag og muligheter for bosetting i svært ulike miljø, med ytterlighetene i det urbane storbylivet og et liv i pakt med naturen til fjells eller ytterst på kysten. Store deler av fylket preges av landsbygd, tettsteder og småbyer. Et samfunn i god balanse forutsetter at bosetting og aktivitet opprettholdes i hele regionen, og at utviklingen i hele fylket ses i sammenheng.

Storbyens mange ressurser er viktig for hele regionens utvikling. Byens befolkningskonsentrasjon sikrer nærhet til spesialiserte tjenester, næringsliv og kulturtilbud som krever et visst befolkningsgrunnlag. Dette understøttes av at byen ligger langs samme kommunikasjonsakse som mange av småbyene, fylkets administrasjonssenter Steinkjer og de største industriområdene.

Samtidig er velfungerende regionale og lokale sentra av stor betydning for utvikling av kraftfulle regioner og lokal identitet. Framtidsretta strategier for by- og stedsutvikling skal bidra til bolyst og god utnyttning av sentrumsområder og bomiljø. Lokalisering av offentlige funksjoner som skoler, helseinstitusjoner og annet skal være med på å bygge opp under dette. Det krever samordning mellom ulike sektorområder og forvaltningsnivå.

Sentrale gjennomgående tema:

Livskraftige distrikter
Samisk kultur og næringsutvikling
Klima
Samfunnsikkerhet

REGIONALE PLANER ETTER PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

- Viktige utfordringer for regionen som trenger regionale avklaringer
- Bred prosess – krav til medvirkning og samarbeid
- Samordner
- Felles kunnskapsgrunnlag
- Forpliktende for stat, kommune og planeier fylkeskommunen
- Virkemidler

GJENNOMFØRING AV REGIONALE PLANER – UTFORDRINGER BESKREVET AV FYLKESKOMMUNER I EN DISKUSJONSSAMLING I 2017

- Bedre sammenheng fra overordnede regionale mål og strategier til prioriteringer i økonomiplan og virksomhetsstyring.
- Omfanget av regionale planer synes å være større enn samfunnsbehovene de skal løse og evnen til å gjennomføre dem.
- Det er behov for et mer systematisk arbeid med oppfølging av regionale planer
 - *Det blir brukt mye ressurser på gjennomføring av planprosessene, mens organisasjonen ikke er tilsvarende rigget for oppfølging og gjennomføring av planene.*

REGIONAL PLANLEGGING OG KOMMUNENE

Politiker i en annen region:

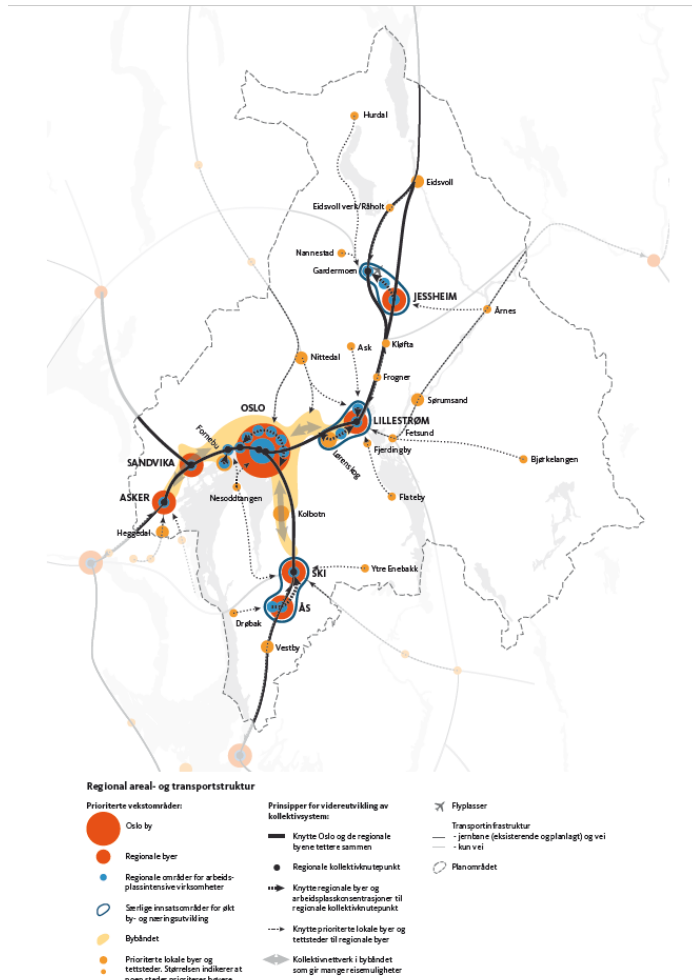
Kommunene ønsker at fylkeskommunen lager planer som ikke er areal. Klima og kompetanse blir godt mottatt, men ikke de arealrelaterte planene.

Administrasjonen i en annen region

De regionale arealplanene har nesten ikke legitimitet. Vil si det så det sterkt.

.....samtidig er de fleste enig om at det er behov for regionale løsninger for viktige utfordringer i arealpolitikken.....

GODE REGIONALE STRATEGIER AVKLART I SAMARBEID VS DETALJERTE RETNINGSLINJER

A2

UTVIKLE PRIORITERT VEKSTOMRÅDER MED BYKVALITET

Strategien innebærer

Flerfunksjonalitet i sentrum

Handel, service, kontor, kultur og kollektivterminaler bør ligge i sentrum, som også bør ha boliger, fritidstilbud, offentlige tjenester og møteplasser.

Det bør stilles særlige kvalitetskrav til fysiske omgivelser i sentrumsområder.

Offentlige virksomheter bør gå foran med et godt eksempel når det gjelder lokalisering i sentrum og utbygging med bykvalitet.

Regionale byer bør ha arealer i beredskap i sentrum for fremtidig etterspørsel etter kontorarbeidsplasser.

Effektiv arealutnyttelse

R6

Krav til arealutnyttelse

I prioriterte vekstområder legges det til rette for høy arealutnyttelse. I sentrumsområder, områder ved regionale kollektivknutepunkt og områder tilrettelagt for arbeidsplassintensive virksomheter forventes det særlig høy arealutnyttelse.

Det bør angis områder for fortetting og transformasjon innenfor prioriterte vekstområder.

Anbefalt områdeutnyttelse Oslo: (fra forslag til kommuneplan)

- Kollektivknutepunkt for bymessig fortetting og utviklingsområder i indre by: 125 %
- Prioriterte stasjonsnære områder og utviklingsområder i ytre by: 100 %

Anbefalt områdeutnyttelse i prioriterte vekstområder i Akershus:

- Regionale byer: 80-100 %. Høyest i sentrumsområder, områder for arealintensive arbeidsplasser og tett på regionale kollektivknutepunkt.
- Bybåndet: 80-100 % i gangavstand til skinnegående kollektivtransport. Ellers avhengig av potensial for høye kollektivandeler.
- Prioriterte lokale byer og tettsteder: 60-80 %. Høyest i sentrumsområder, tett på kollektivknutepunkt og i de stedene som prioriteres spesielt (jf. kart s. 17).

A2

Bykvalitet er summen av mange faktorer. Her er noen av dem ivarettet gjennom prinsipper for ønsket arealutvikling i bybånd, byer og tettsteder. De vil være sentrale i plandialogen om prioriterte vekstområder, men også områdene utenfor. Transportprinsipper er beskrevet i strategi T2.

Flerfunksjonalitet i sentrum

Flerfunksjonalitet i byområder er viktig for å få aktivitet og byliv gjennom hele dagen, og er sentralt for å få til bykvalitet. Bredde i funksjoner gjør at mange har en grunn til å besøke og oppholde seg i sentrum, som igjen gjør stedet mer attraktivt for handel og næringsliv. Arbeidsplasser tilfører sentrum aktivitet. Det er krevende å få et høyt nok aktivitetsnivå til at et sted oppleves livlig og rikt på opplevelser, derfor bør sentrum ikke være for stort. Offentlige investeringer kan skape engasjement og investeringslyst i næringslivet. Det kan være lokalisering av skoler eller tjenester som gjør stedet attraktivt for næring og bolig, eller utvikling av byrom og møteplasser, gjerne sammen med private.

Kvalitetskrav til sentrumsområder kan være til publikumsrettet virksomhet i t.eg., utforming av by- og gaterom, forhold for gående, universell utforming, estetikk, miljøtilpasninger, samt ivaretagelse og bruk av kulturminner. Kvalitet i utforming bidrar til attraktivitet, tilgjengelighet, identitet og eierskap til stedet. Eksisterende bebyggelse og bymiljøer, med visuelt mangfold og historiske spor, kan være virkemidler når kvaliteten i byer og tettsteder skal styrkes. Stedenes særpreg bør brukes aktivt i planleggingen.

Effektiv arealutnyttelse

Mange prioriterte vekstområdene har, særlig i Akershus, lav tetthet i dag. For å nå de regionale målene må mange arealer utnyttes bedre. Høyere tetthet gir bedre grunnlag for bykvalitet, lokale tilbud og kollektivtilbud, mindre behov for å ta i bruk nye arealer, mindre bilavhengighet og kø på veiene, og fordeler i investering og drift av teknisk og sosial infrastruktur.

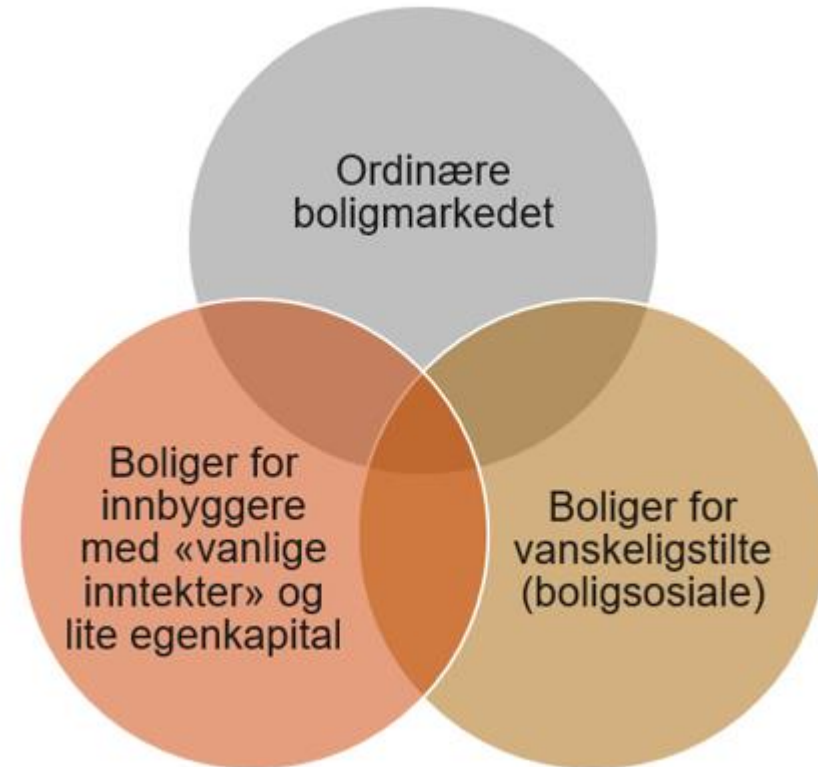
I Oslos forslag til ny kommuneplan₁₁ er utviklingsområder vist på kart og delt inn i kategorier med anbefalte områdeutnyttelser. Områdeutnyttelse er etasjereal (bruksareal, BRA) i relasjon til samlet grunnareal i et område. I motsetning til % BRA, som regnes i relasjon til hver enkelt eiendom, tar områdeareal hensyn til behov for gater, parker etc. 125 % områdeutnyttelse tilsvarer 200-400 % BRA, mens 100 % områdeutnyttelse tilsvarer 150-250 % BRA.

En av hensiktene med å prioritere noen vekstområder, er å bygge bærekraftige steder der daglige behov kan dekkes innenfor gangavstand. En dansk eksempelstudie₁₂ viser at områdetettheten i byer og tettsteder bør være på over 65 %, helst omkring 80 %, for komme opp på dette nivået. Områdetettheter på 80-100 % sikrer plass til både bolig, næring og service, og samtidig god dekning med åpne arealer. De kan oppnås med forholdsvis lav bebyggelse, kjente bygningstypologier, og tilgang på private utearealer.

Anbefalte områdeutnyttelser for prioriterte vekstområder i Akershus er satt med tanke på hva som skal til for på sikt å kunne dekke daglige behov innenfor gangavstand. De innebærer betydelig høyere utnyttelse enn i dag for de fleste steder. Samtidig har stedene svært forskjellig utgangspunkt. Det må gjøres lokale avveininger slik at grad av tetthet både tilpasses stedets kvalitet og omgivelser, og at det vil være større og tettere i fremtiden. Tallene for områdeutnyttelse er for stedet som helhet, og innenfor avgrensningen vil det være delområder med både høyere og lavere tetthet.

DEN REGIONALE AREAL- OG KLIMAPOLITIKKEN MÅ OGSÅ TA OPP DE SOSIOØKONOMISKE UTFORDRINGENE, DEN SOSIALE BÆREKRAFTEN

- Høye boligpriser i knutepunkt og fortetningsområder gjør det vanskelig å fremskaffe boliger til innbyggere med vanlige inntekter og barnefamilier spesielt
- For lite (for høye forventninger til) rotasjon i eneboligmarkedet
- Boliger til eldre med ulike behov og ulike grupper vanskeligstilte
- Fragmentert ansvar for boligpolitikk på ulike etater mv. Stort samordningsbehov
- Glidende overganger mellom sosioøkonomiske utfordringer og boligsosiale behov

Innflyttingen stuper i Drammen

Taper kamp

Det er superattraktivt å bo i Drammen, men høye boligpriser og manglende boligbygging gjør at Drammen taper kampen om fremtiden.

KARINNE BRAATHEN
karinne.braathen@dt.no

KJUT ERIK FRIS
kjut.erik@dt.no

- Vi ville ikke fått et hus som dette i Drammen, sier nybakt mamma Linda Cecilie De Wilde. Samuel (10 dager) er grunnen til at hun og mannen ikke er drammensere lenger.

De var en del av folketallet i Drammen fram til sensommeren i år. Hun er fra Drammen. Han jobber i Drammen. Han er søker og jobber mange steder, blant annet i Oslo. Da lille Samuel (10 dager) varslet sin ankomst, ble den vesle sentrumsleiligheten på Hødemrud for liten.

- Vi så på boliger i Drammen. Men de går for mye høyere sammen. Det vi hadde råd til, trengte veldig mye oppussing, forklarer Linda Cecilie De Wilde. Familien på tre flyttet til Sande i sommer.

25 personer. Det er nettoinnflyttingen til Drammen i årene 2010 til 2017. Det vil si summen av mennesker som har flyttet inn og ut av Drammen fra andre kommuner. I samme periode var den samme innflyttingen i Fredrikstad 4392 personer. Lille Sande kommune i Vestfold hadde et flytteeverskudd på 819 personer.

DT har valgt innenlandsflytting som et mål, ikke fødselsoverskudd eller innvandring, fordi flytting innenlands best viser hvordan Drammen berører seg mot andre kommuner.

Drammen har sterke vekstambisjoner, men har i realiteten over flere år tapt kampen om innbyggerne, ikke minst de unge menneskene. De som faktisk flytter på seg.

Det var ikke sånn at Linda Cecilie De Wilde absolutt ville bo i Sande. Men da huset i Østbygda kom for salg, falt hun og mannen ganske pladask.

- Det var en fantastisk tomte. Vi ville ikke fått noe slikt i Drammen.

Både Linda og Matthias De Wilde har selv vokst opp i eneboliger i landlige omgivelser.

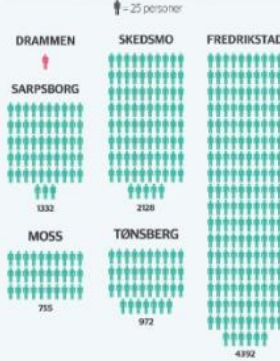
- Jeg vokste opp på Konnerud med hage og skog. Med god plass og gode oppvekstvilkår. Jeg ville at barna mine skulle få det samme, sier Linda.

Den mystiske familien De Wilde er akkurat en slik familie alle byer helst vil ha. For å

#hvanådrammen

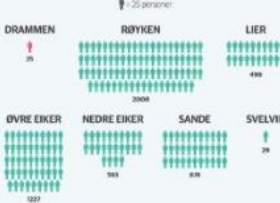
- Superattraktive Drammen som er blitt så fin.
- Har godordene gått Drammen til hodet - er vi sultne nok?
- Nå mener fagfolk at Drammen ikke presterer verken på innbyggere eller næringsvekst.
- Gjennom flere artikler undersøker DT hvorfor det har blitt sånn og stiller spørsmålet: Hva nå, Drammen?

Nettoinnflytting 2010-2017

SAMMENLIGNBARE KOMMUNER: Oversikt over nettoinnflytting for Drammen og sammenlignbare kommuner på Østlandet.

Nettoinnflytting 2010-2017

NÆRLIGGENDE KOMMUNER: Oversikt over nettoinnflytting for Drammen og andre kommuner i nærheten.

vokse og være attraktive trenger de familier med små barn som slår rot. De er fremtidens startbetalere.

Drammen får ikke tak i så mange av den typen familier. Det er ikke fordi Drammen ikke er attraktiv. Tvert imot. Mange ønsker å bo i Drammen.

Men boligprisene er høye. Tilbudet på familieboliger er begrenset. Kommunene i utkanten ligger med både levevilkår, dratnetetpøtts og en hverdag godt tilrettelagt for småbarnsfamilier. Akkurat sånn som ikke er attraktiv. Tvert imot, heller valgte sammenslåing

Hvem bygd for? Hvem kjøper?

Høst 2014 – en forenklet opptelling der og da

- Godt voksne 50 ++
- Lavblokk (Tårnhaven og Atriumshaven)
5 av 56 er under 50 år, 14 av 56 er under 60 år
- Rekkehus (Nordviken)
5 av 23 er under 50 år, 13 av 23 er under 60 år
- Rekkehus/flermannsboliger (Lund-Vold)
så langt halvparten over 50 år

Også ønsker kommunen seg barnefamilier

«YNGREBØLGEN» ER NÅ MELLOM 20 OG 30 ÅR GAMLE. ØKER BEHOVET FOR BOLIGER TIL BARNEFAMILIER FRAMOVER

Yngrebølgen

- › 23 prosent flere ble født mellom slutten av 80-tallet og ut over 90-tallet enn tidligere.
- › Første yngrebølge på 40 år.
- › Skapte press på barnehager og skoler når de vokste opp.
- › Er i alderen 17-27 år nå og skal snart etablere seg de neste 10 årene.
- › Når toppen i 2023.
- › Yngrebølgen demper noe av effekten av eldrebølgen som så smått har startet.
- › Etter yngrebølgen blir det statistisk sett en lang eldrebølge.
- › Eldrebølgen vi kommer til å oppleve er også et resultat av en tidligere yngrebølge.

VEKT PÅ UTVIKLINGSDIMENSJONEN, DILEMMAENE, IKKE BARE AREALSTYRING

Informant fra administrasjonen i en annen region

Arealrettede planer er vanskelig. De har retningslinjer. En plan som bare har vekt på retningslinjer er vanskelig å få gjennomslag for. Bør være tiltak, handlingsutviklingsdimensjonen.

OPPSUMMERENDE MOMENTER

- Vektlegging av gjennomføring og oppfølging, også i planprosessene
- Ta ned planvolumet til der det virkelig er behov
- Regionale planer er et viktig verktøy, men må ta tak i tydelige regionale utfordringer
- God arbeidsdeling mellom den regionale og kommunale planleggingen
- Relevant kunnskapsgrunnlag
- Vilje til å diskutere dilemmaene
- Rask framdrift for å sikre at planverket henger med i samfunnsutviklingen og behovet for politisk styring
- Staten må huske at det er fylkeskommunen som er samordningsmyndighet